

ИДЕГЕЛДИ ХАНДЫРБЫШААН...

Кызылдын пассажирлер АТК-анын улуг коллективинде Иван Макарович Закутилин билбес кизи толар. Шыныч куш-ажылы-биле, куруне херектери дээр доктаамал сатып салышкыны-биле, ол бедик идегелди коллективтик мурнуна бузуреткен. Чолаачы-коммунист Иван Закутилин Ты-ванын оруктары-биле муң-муң километрлерни артып, хүндүл-биктерини ал, шаңнадып, комму-нисттик куш-ажылыны шалышчы-леп бедик атты чаалап алган. Ала-Чуртук Улуг дайынын үзүн-де-да, тайын куш-ажылы-да Иван Закутилинни эртен оруу чаагыт белик шаңнадыр — беш өрзөннөр-биле демдегеткен-ген. Мынчанга оон чуруун Кы-зылдын бир күдүмчүзүндө «дайы-нын маалылары» — куш-ажы-лыны гвардейлерин» деп тускай кылган стелдиде аскан.

Пассажирлер АТК-анын кол-лективинде 38 улусчу контро-лёрлар ажылдап турар. Олар бо-тарын баштыгында мурнакчы ажылчыны эш Закутилинни сонуп алганнар. Партия-курүне контро-люнга дузалаар бөлүктүн мурну-да шиптирлеттинген айтырыл-дар бар-да болза, оларнын кыл-ган эки ажыл-херектери хей. Ам-дынмында улусчу контролёрлар электри моторларын күжүн масалы-биле хынап көргөн, электрэнергия чарыгалдыкы камналыгын үнгөн акшанын сан-туңун үндүрбөөн. Камналга

деп чүд дээрин олар эки бил-лр. Ынчанга улусчу контролёр-лар артык чарыгалды илереди, ону оон ынай болдурбас хемче-лерин алган.

Чоокта чаа дузалаар бөлүктүн постуларынын бирөөн котельна-нын оттулар чүдүлүн чарыгал-дын болгаш үчүдүн хынап көр-гөн. Оттулар чүдүлү хоралыг ба-биле ажылдар чорук чок-даа бол-за оон чарыгалдыкы үчүдү чок болган илерөөн. Шын аес үчүт артык чарыгалдарже орутку ажыл-дар деп санааш, ам мында шыгыг үчүттү тургускан. Дузалаар бөлү-ке беш постулар ажылдап, оларны бөлүктүн бюро кезигүүнери, му-накчы коммунист ажылчылар узуртуп турар. Бирги бөлүк — ав-тобус паратынын, ийгили — чүдүлү болгаш чик таксилерини ажылдап, үшкүзү — кондук-торларын ажылдап хынап турар.

— Бистер ажылчыларын бол-гаш албан-жаакчыларын хей-ни-тинин өңүзүнүң эалери кылдыр кижизилер ажылдарын чорудуп, оларнын дузалагын дайып турар бис — деп, Иван Макарович чу-гаалап турар. Ама мындык чикте-күргүзгө-де четтир, дыка үр үе-нин дүргүзүндө слесарьлар бол-гаш чолаачылар солдоду ан-маардан саанынга ораап алгаш, ажылдарын ажылдаш, а артык бок төгөр черже октаптар турган. Гаракта хыналда бөлүк ону аа-зак ажит өрттирбөөн. Ажыл-

чынар-биле дугурушаш, сол-додугу сааларын шоочалыг ая-маарга тургускан сонда, ол ажыл-агыйжы аес чорук чаала-тынган. Ам слесарьлар солдоду-ду савазы-биле алгаш, артык де-дир эккен каарынга чаңгыт бер-генер.

Машиналардан ужулган эр-гизектерин кайы-хамаан чок ок-таарын эвээжидер дээр улусчу контролёрлар шудургу ажылдаан. Эргизектерин дагы ажылдар ар-га чок деп бугурулге эргекчи-ни эш Болтиков удуртанып тур-ла, дуржулгалыг мастерлерин ду-зазы-биле херек кырында хынап көрүп тургаш, чамыкта мындг балыткандын үнөзүн чогуу буз-реккенер. Ам эргизектерин оон ынай айдиле аны айдилейи барып болурун кезектерини мик хынап түнөөндө ажылдаан үндүр би-жи түрүр. Дузалаар бөлүктүн ажылдаан мындык аялыгы дыка хей эки чиктерини көргүзүп бо-лур.

Улусчу контролёр — хүндүлү болгаш харысалгалы-даа ат. Хей чүдүлери ол хүндүлүрүп ту-рар. Куш-ажылы, сагыла-чу-румга хууда үлөгөр-чиктеги, хей-ни-тинин херээ даш сеткил аа-рып чоруп кижилер ол бедик ат-ты эдилээр эргелиг. Пассажирлер АТК-анын улусчу контролёрла-ры — чолаачы Закутилин, токар-лар Исаяв, Тогаев, Иличев бол-гаш оон-даа өскөлөр боттары бү-

дүрүлгенин шалыпчылары, ажыл-херөөн эки билер, шыныч бөлү-үн ажыл-ишчилер болуп турары ө-рүнчүт.

— Четпестерни анаа-ла сой-гал илереди, кижилерини чүтлө торгаар сорулганы мурнууска салбайн турар бис. Оларны чогуу үезинде сагыдырып, шын аес оруктан эш-хуузу-биле чайлап, бедик сагыла-чүрүмүг, бодунуң хүдээлгизин медеп билер чорук-тун баузын оларны кижизилер хемчеглерини ал, бо талазы-биле партия организациязында дузалап турар бис — деп, эш Закутилин чугаалаар. Автобус паратында чедир кылдырмаан чүдүлөр ам-даа хей. Автобустар шимчээшкенине-рин дугайында хомудалар хоорай-нык болгаш республиканың ажал-чы чоннарында кээп турар. Чоокту үеде улусчу контролёрлар кол ки-чээтпейи мнаар угландырып, сеп-телгени болгаш кышка белекел-дерин чоруп турарын хынаар.

Соалгу үеде кадрлар солчуш-куну кончук көндүр. Ынчанга кадрлар килдининиң ажылында улусчу контролёрду тургузар деп лозунгу дузалаар бөлүк бодунуң мурнуна салган. Пассажирлер АТК-анын улусчу контролёрлары шын орук-биле чоруп орат. Олар ам-даа эки херектерин бугуруп бодур деп ханы бугурул-биле чу-гаалап болур.

А. ЛЕПЕШКИН.

БРИГАДАЛАРНЫ ТУРГУСКАН

Жаанов аттыг колхозтун баштаар чери мал чени белектерини тускай бригадалары ИИ-Талда, Чоураада, Хендергеде организастап тургускан. Ол шөөлөрдө дүңгө чедир нити-я-биле 156 та черин ситени кестинген. Оон иштинде бодунгө ситен 248 центнер болган.

Ситенилдерини иштинде ылангыч ИИ-Талдыг Улуг-Алакта Михаил Малбык-оолга удурткан бригада өскелеринден дээр ажылдап турар.

СУГГАРЫКЧЫЛАР

«Тал» совхозтун Кызыл-Дар сал-бырында бо чымы тараан култуу-лардан бедик дүжүттү алыр дээр 38 кизи составтыг суггарыкчылар бригадалары тургускан. Коммунист Салык Бориске уурткан беш сугга-рыкчы 145 га арбай тараан шалду суггарып, ажал турар. Эш Борис бо-дунга оонашкан 42 га черде арбай-мын үшүк суггарыкчылар чоруткан.

Ол эвөөндө Х. Алыбай, С. Чыс-каал-оол олар кызымаккай ажылдап турар. Оонашкан черинден бедик дү-жүттү алыр дээринге суггарыкчылар бугурулгалар.

С. ДОРЖУ.

ЧУРУНТА: Алданын автоба-зынын эң дээр чолаачылары Иван Комаров (солгай талазын-да) биле Валерий Трескин. Олар капитал септелге чокка боттары-нын «мастарына» 100—100 муң километрни эртип, даг руа-зын артылар фабрикаларга руа-ны үзүнтел чок чедирин келген. Фото В. ТЕДИРИНИН. СЗТА-нын фотохрониказы.

НИЧЭЭНГЕЙНИ НЕГЕП ТУРАР

Коммунист партия болгаш Совет чаак не-чаш дугайында хүн буру сагыш салып келген болгаш салып-даа турар. Ол улуг кичээнгеини ду-гайын СЭКП-ниң Программасында то-ларгай айткан болгаш хей түнүкү ажа-херектеги урутар албан черле-рин калбартырып үндүрүп турар.

Урутар яслин болгаш сады бол-за урутарын коллективтик кижизил-дигенин чууга хевирлериниң би-рөөн болур. Биче чаштарны урутар албан черлеринге сатып амыр чедир-тилеш, не херэженин хей-ни-тинин ажылында болгаш колхоз, совхоз бугурулгенин, албан организаци-черлеринге бодунуң үлүг-хуузу ки-рип ажылдаарында кайчар-даа аажок улуг ужу-дузалыг бооп турар.

Чөөн-Хемчик районда ургүлчүн болгаш сезон үезиниң урутар ясли-лери, садтары 19 кезек черде ажыл-дап турар. Мында 800 ажыг урутар өзүп туралар. Оон иштинде сезонунт 5 ясли, совхозтун бодунуң 2 яслин бар. Ленин аттыг колхозта яслини эш Ондар Алажык үр үеде эргекчилеп келген. Ол ясли арты-шөвөр, кул-турлуг болгаш урутарга хереглээр яны-буру чууга чүдүлөр-биле хан-дырттыган, аш-чени эки болуп ту-рар. «Большевик» колхозта эш Хура-ганчык эргекчилешкен ясли база-ла аш-чени-биле болгаш яны-буру чүдүлөр-биле эки хандырттыган.

Чалдана хоорайда №1 урутар са-дында Анна Кованянича 1955 чыл-дан бээр ажылдап келген. Ол садтың урутарлы Март 8-те болгаш урутар камгалалынын хүнүндө ала-иелерге

салун концерттерин көргүзүп келген. Чангыс ол-даа аес оон-даа өскө я-зы-буру концертте көргүзүп турар. Яны-буру музыка херекселдерин-биле хандырттыган. Ол садта 175 урутар бар.

Урутар албан черлери чамдык чердеде мындык болбайн турар. Чамдык яслилер, садтар чууга чүдүл-дер-биле хандырттылган. Ленин ат-тыг колхозтун Баян-Тала салбырын-да яслиде урутар 50—60 чедип, чамдыкта оон-даа хей болуп турар. Ол херезинде мында оруннар четпес, оон ужурунда урутар чамдыкта бер-ге байдалга таваржып туралар. Ол ышкан совхозтарын профинплан-нарында совхозтун бодунуң яслиниң ажыдар дугайында толаргай айткан турза-даа, ову ажылдаптын турар.

Херэженин чонунуң ажыл-агыйга, хей-ни-тинин херэжени кижиринге ду-залаар болгаш бичи чаштарны кул-турлуг аажы-чанга эки кижизилериниң кол оода ясли-сад деп чүвени чамдык удуртукчулар чедир үнөлөп көрбейн турарында совхозтарга ясли-лер ам-даа ажиттайн турар. «Тыва» совхозтун Хендергей салбы-рында яслини ажыдар чууга бооп турда, ону херекке албайн, аш-ажиттайн турар. Херэжени чонунуң ажыл-агыйга болгаш култура-мас-салыг ажылдарга кижиринге асли-сад улуг дуза чедир деп чүвени сов-хоз директору эш Юртаев, ажылчын комитетинин даргазы эш Мижит-Дор-жу бодалайн-даа туралар.

«Сит-Хөл» совхозта бодунуң шу-дугу-биле чангыс-даа ясли амга че-камгалалынын хүнүндө ала-иелерге

ажыдарын шагда-ла планнаан хире-зинде, мында салбыр эргекчил эш Мөңгө-Назымын эки сагыш салбайн турарында саалап турар.

«Чыраа-Бажы» совхозтун Чырга-мы салбырында совхозтун яслининиң мурнунда турган эки бажынын өскө черге берипкен, яслини бичи бажы-че көжүргөн. Ол ясли соалгу үеде чамдыкта ажылдар, чамдыкта ажыл-даас бооп турар. Ол яслини орта ажылдадып, херэжени чонунуң ажыл-агыйже организастаар дугайында ол совхозта партия организацизы, херэженин чөвүлди толаргай хемче-рини алаа чогуур. Ол ышкан колхозтар-да урулчу ажылдар яслилер чок бооп турар. Оон ужурунда чамдык херэженин нитинин ажылында илпейкил кижир аргазы чок бооп турар.

Ажыл-агыйларын удуртукчулары, партия организацилары, кезде Со-веттер урутар албан черлериниң чет-инин калбартып болгаш ажылын экижидер талазы-биле боттук хемче-лерин алыры негеттинип турар. Ылангыч дүжүт ажал алышкыны-нын үезинде колхозтарга болгаш сов-хозтарга урутар яслилерин болгаш садтарын организастаарын амдыгаш-тан аргелеп белектерге чогуур.

Кезде ажыл-агый бугурулгенинге болгаш хей-ни-тининиң ажылында херэжени чонунуң илпейкил кижирлеш-кен урутар албан черлериниң чет-кизин калбартырып, оларнын ажылын экижидеринден улуу-биле

О. СИРИНСО.

КОНТРОЛЬДУН ДЭЭШТИН ДЭЭШ

Часмы тарылганын изил-түдүк үези турда, трактористер И. Кан-оол-биле Т. Саидан-оол олар меде-рини шыкындыр арагалал алгаш, бир аялызын, бир саяканы тракторлары-биле үрей бастырган. Ону Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг колхозта партия-курүне кон-тролюнга дузалаар бөлүктүн дар-газы О. Данчал илереткен, үр-еген техникаларын өртөн болгаш чаксы хову ажылында чедирген когаралын бөлүктүн кезигүүнери-биле санааш, бугурулгаларын ха-рысалга кириген.

Колхозтун Баян-Тала участо-гунда О. Очур-оолга узурткан улусчу контролёрларын ийги болуу району дээр ажылдык бөлүктөрүн бирээни. Олар кол-хозтун ажыл-агыйнын бүтү-ле

адрыларынче ханы сийгитип, мы-да төтөгөкчи, самчыдакчы бол-гаш ажыл-агыйжы аес чорук-та-биле шыгыг демиседа чорудуп туралар. Кадарчы К. Маң-най-оолдун 34 хойну чидиргеш, ону бугуруп чоранын илерет-кен. Улусчу контролёр бөлүктү сүт-бараап фермаларында, хоу-трактор бригадаларында посту-ларын тургускан, мында колхоз-тун мурнакчы кижилери, комму-нистер, комсомолчулар, районук болгаш кезде Советтин депутат-тары — шупту 43 кизи илпейки-лиг кирип турар.

Улусчу контролёрлар комсо-молчу проектор отрядтары-биле чангыс деминг ажылдап келген. Колхоз төвүндө улусчу контро-лёрларын шүтүмчүлелиг фото-

самбыразын, «Комсомолчу про-дактор» калы смелд-биле үн-дүрүп, яны-буру рейстерини ор-ганизастап турар. Чижээ, июнь 16-да хой кыргыч пунктта электри кыргычта аргазынын 16 хачылары бурун ажылдап тур-ла-ла, хойнуң хей нуруузуң хо-ли-биле кыргыч, чүтлө ийи электри хачыны ажылдап, аааа колхозтун электри станциянын дөрт хүн улаштыр ажылдап келгенин шүтүмчүлөң тайыбырдыг фото-чууртары үндүргөн. Ажылын-га харысалга чок, арагачы ки-жилерини уруктары аааа бо-ла үнчүлөп кээр.

Ынчалдаа-да улусчу контролёр-ларын болгаш комсомолчу про-ектор отрядтарын илереткен четпестери, хаа солуннарга үн-

дүргөн шүтүмчүлөлдери тус-тус хамаарышкан организациларын дүрөтпейн, үр-түннел чок ар-ты каар таварылгалар кайы хей. Ылангыч ситен шөөлөрдө башып турар кадат чок хуу маалар, ажыл-агый харысалга чок кадарчы Дажы-Хөөнү, чыгыны О. Дамба-Доржуң болгаш өскө-даа хеле-гелиг чүдүлери чырыктан чууга фотошүтүмчүлөлдөр хары чок болган.

Улусчу контролёрдун болгаш комсомолчу проекторунун үнү-дүлү, оон ажылын бүтү тала-зы-биле деткип, боттук хемче-лерин алыры колхоз баштаар че-ринин, кезде Советтин болгаш партия эки организацизынын чу-гула херээ болур.

О. АРАНЧАА.

Чөптүг негелде

Танды районун «Элегес» сов-хоз хей ажылчыларын үзүп ажыл-агый. Совхозтун төп кола-нын аныкта Казы, Чал-Кежиг болгаш Онгача деп чуртакчылыг суурларын. Ынча чонун Кы-зыл хоорай-биле аразында авто-бус-биле артыгары дендин ба-гай тургустунган. «Элегес» сов-хозтун бодунче Кызылдан авто-бус тускай барбас, а Хову-Аксы-не эртен автобуска чүшкөжүп ту-турар. Толаргай чикеткен көрү-тээли, июль 7-де Хову-Аксыдан

Кызыл утлаан автобус Элегестин төп суурга барык долу пассажир-лиг келген. Соонда 5 олут хостуг. Элегестин Кызылда пассажирлер дээрге 30 кизи кижин, мурун бу-лажым-ла келди. Чолаачы эжи-ти беэни джыдып шыдаваан: дүй турупкан. Сонгарлап болбас чууга чоруктук кижилерин ала-ын чарлады. Бичиң урут туткан ийи кижинин Барыын районга төрели чок апарган, оларны өскө эжиеткен кирип алды. Салынар ажыр шөөлөөн, самолётка би-

летти садып алган 5 кижини. Тарыс Аржаанче баар билеттиг 1 олду кирип алырга автобус-даа дакпыш болгаш кизи шы-даа аржажак кылдыр изил апар-ган. Кандыг чууга чоруктук ки-жи турбас дээр!

Автобуска албааннардан чээрби хире пассажирлер хордап үнү: чолаачыны-даа бак сөглээр. Хо-ву-Аксынын кижизин чүтө са-молётка олуртпас чүвөл-даа ли-дир. Чонун негелдеш шын, ону хандылары Тыва автоергелдин

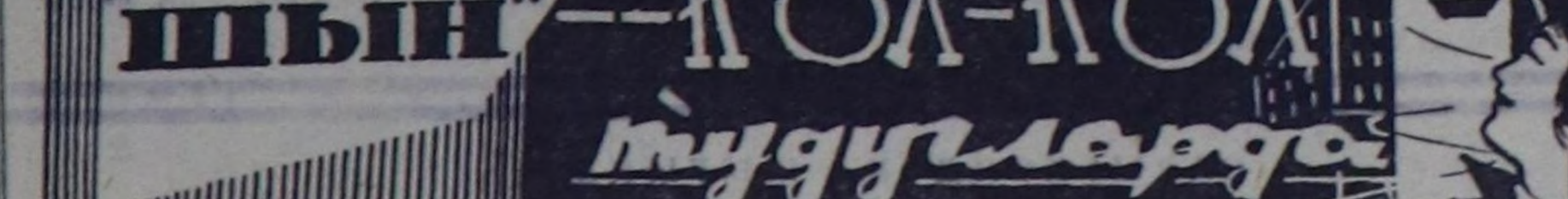
дөрт хүдээлгези болур. Автобус-ту мынчаар тургузарын чон кулап турар: Кызыл — «Элегес» совхоз — Чал-Кежиг — Чочетов суурга четкеш, дедир аар ужурут. Оон мыай автобус бир негелдеш үш хүн чоруп турза ажырбас. Чайгы үеде хүнүн-даа болза улам эки.

Бо айттырны дүргөн шипти-рилээрден чон четтикпейн манап турар.

О. КОРОДА.

«Шының» штаттан лашкаар көрд.

ШАЛА ТУТТУНГАН ТУДУГ

Хову-Аксыдан

«Тыва кобалы» тудугунуң улуг корпустарын туудушкунарында эң-не чууга чүдүлери — бетон кылдыларын, ээдилерин бетон заводунуң ээдилеринг бел-дир берип турар. Мову тудугунуң чик чүрээ дээр-де чөп, чүгө ды-де чангыс-даа тудугта ээдилерг чокка ажыл бүтпес. Элең каш чылдарда үзүктөл чокка, шору ажылдап келген бетон ээдилерг бедирин септеп турар.

Партия кезигүүнүгө кандидат эш Иргит Мөңгенин бригаданы немет шыжаар хей өрөөлдериг улуг скелаттын ала чарытталгын болгаш капитал септелгези кы-лап эгелден. Эргетинин 8 шак четелекте бригадаларын бызаң-чыларын ажылда кириптин.

«Челер» курутка хыштаганга келген тоолук тудугу Чулажык ат биле Начин-оол цемент ку-тар буккери кылдып эгелден. Начин-оол тудугта ала ажыл-даа: каш ай болган. Чулажык-таа олду ажылга өрөөлүп, ону-чону канчаар эпит кылдырын ай-тып тур.

Дөртүк разрядтыг тудугчу эш Санчай-оол баштаан бөлүк улус ээдилерин ээзиле чүкө кужуер, чулутур шалду кылдып турар. Бригаданы Иргит Мөңгө ол-бо ту-дугчуларга айтышкын берген. Илген илгиптер ээкээр-биле улу-гу автомашина-биле чорудуптар-га ам-на хөөрөттинип.

— Ийги алың планын 126

хуу күсөттинис. Бригаданын ке-жигүүнери шупту кызымак ажыл-дап туралар. Илген ыштар ээдилериг-биле чангытдырбас болза, оон-даа хойну кылдып шы-даар бис — деп, эш Мөңгө чу-гаалады.

Моон-биле чергелештир эш Мөңгенин бригаданы херекселдер скелаттын туудун доозарында белекенип турар. Бригаданын магалыг ишчилерин-биле чуугаа-жыл, оларнын ажылын көөрү сеткил ханар, өөрүнчүг болду.

ТЕМНИН КОПКАТПААЛЫЧАР

Инженер Владимир Петрович Бачинин удур-каны «Востоксантехмонтаж» тууду организацизы чартык чыл планын эки доозуп, монтаж ажыл-дары 277 муң рубль түнө күсөткен. планын 125 муң күсөткен.

«Тыва тууду» президиал кээрч алган ажылдап турар ол организациа ам республикада кээр-биле тууду кылдып ажылдар бугу органи-зациларын чүгө мурнап турар аес, харын тууду-лар аази организациаларын кылдыр ажыл бернөө аеп амрагтпас апарган.

Бир аес чартык чыл мурнунда ала тууду органи-зацизын план күсөтпес хомужайгы турган. мы-чанга хурал-суглаага ургүлчү шүтүмчүлөлдүн турган болза, ам ол кылдыр ажыл беринер деп дилеп турар апарган.

«Востоксантехмонтаж» эш И. Рышкевич удурткан Кызылда участогу материалдар бар болза, № 187 кварталда тууду турар 964 урутар өөренир школанын бирги казыныга бус-биле ола-ганы монтажат кылдып болуп бооп турар. Ынчанга болза, «Кызыл тууду» тууду эргелди (кол нийежери эш Пересыкин) техниктиг докумен-тацияны апаа мынчага чедир бербөө, мынчанга ол улусуң тууду деп чаралаттыган туудуңуң ол чу-гула ажылы кылдырмай турар.

Ынчанга ажыл Ленин күзүмчүзүндө тууду турар кезде техникумун нити чурталаа бажынында база оожум чоруп турар, чүгө дызе, мында ту-дуг ажылы төмөң, мынчалдаа сантехмонтаж-

чылар канализация хоолойын салып, бус олаа-ганы тургузарында белекел ажылын кылды туралар. Кызылдын № 24 кварталында П. Каравач-ти болгаш В. Кулаковтун монтажиктер брига-далары 48, 36 болгаш 32 кварталдыг бажынар-нын тууду доозуп, ажылга-ла кирсин манавай, олааганы монтажат, канализацины, сүт да-мчылар хоолойларын салып, туудуларын чып-шыр чедип турар.

«Востоксантехмонтаж» Кызылда участогу июнь планын 131 муң күсөткен. Бир аес бажыны ой-шавыда берген болза, оон-даа хойну кылдып болуп турар. Бо участоқта ажылдап тур-ар электростанция Валерий Таскараков, сле-сарьлар Федор Алатов болгаш Виктор Мишин олар эки шынарды ажылдап, бедик көргүзүгүн чедип ап туралар.

«Востоксантехмонтаж» Ак-Довуракта «Тыва даг-дугу» комбинаты туудуна Олег Тарасов удурткан участогу база эки ажылдаан. Бо учас-ток июнь планын 16 муң ажыр күсөткен, № 11 болгаш 67 хей кааттыг бажынынын болгаш 560 урутар өөренир школанын монтаж ажыл-дарын эки шынарды кылган. Хову-Аксыда мастер Виктор Клеменков удурткан монтажиктер бри-гада 50 орунчук амылга бажынынын монтаж ажылын куруне комиссияга эки шынарды кылдыр лужааган.

Н. НИКОЛАЕВ.

Тарааны камгалаар сорулга-биле

ДЕЖУРНЫЙ ШАГДАА

Безде ажал-агынын ажал-ишчи-леринин улуг кужунинкини ундур-туп турган, тарып өстүргөн тарааны мал-маган чиринден камгалаары хоойлу азулар дүрүктүтүгөн. Ынчангаш тарааны камгалаары кутуе-нин болгаш төб-ининин чугула хе-рээ болур.

ССР-нин Дади Советинин Президиуму колхозтарын болгаш совхоз-тарын тарааны камгалаар соруга-биле тускай Чарлыкты ундурган. Тарааны малга чиркен буруулук ки-жилерге материал болгаш хоойлу та-лазы-биле харысалга хүдээдин ол Чарыкта көрүп турар.

Ындыг туржубе тарааны малга чирттир чоруктар чамлык черлерде бооп турар. Тайлы районун Алаак сурунун чурттагычтарынын малы «Межегей» совхозтун тараанын чир-ген. Ол ышкан Улуг-Хем районун «УТБА 25 чылы» болгаш «Улуг-Хем» совхозтарынын тараанында маллар кирген таарыгалар база бар. Ол хи-реинде-ле буруулук кижилерге ха-рысалга хүдээди хемтег арга чедир алдырмаан.

Моон-биле холбаштыр тарааны мал-га чирткен буруулук кижилерге ха-рысалга хүдээдин айтып турар ССР-нин Дади Советинин Президи-умун Чарыкынын дугайында чамлык таймаларын кылары артык эвес.

Ажылчыларга, албан-ажаакчыларга өске-даа хамаатыларга болгаш ажал-буруу албан органдарына чирткенге хамаарышкан мал болгаш куш та-раа чир болза, ол ажал-агынын ажал-ажаакчылары, малдык болгаш куш-тук ээлери чедирген когаралын то-лоп берикче чедир ол малды, кушт-туктарын Чарлыкка айткан. Тараа чирткен даш материалды харысалга хүдээдин колдуг ажылга турар.

Болжол, совхозтун тараанын бир дугар чиркен малдык болгаш кушт-тук ээлери ажалчы чоннар депутаттары-нын көздө, суур болгаш хоорай Со-веттеринин оонаган торгалын төлө-ветчин, малдык болгаш кушт-тук чедирген когаралын долуу-биле төлөөр ужураг.

Торгалдын хемчээли: тараа шөлү-гө туттурган кой, өшкү, хаан болгаш бызаа бүртүлгөн — 2,5 рубль, ми-ныстың беда мал, аял база төө бү-ртүлгөн — 50 рубль. Куштун баш бү-ртүлгөн — 50 рубль. Бир чымдын мининде ийн катат болгаш оон хой-ула тараа чирген малдык болгаш куштун ээинден когаралын төлөдир-ринден аягыда, торгалдын түнүн 2 лапкыр улаттырар. Бир эвес кол-хозтук мал болгаш куш тараа чир болза, ону каларып турар казарчы когаралды төлөөр.

Тараа бастырган транспорт чүүл-дерин буруулук кижилеринден: аял транспорттук — 5 рубль чедир, авто-мобил, трактор, комбайн болгаш эс-ке машиналарга — 10 рубль чедир торгал оонар.

Тараа чирген черинге туттурбаан малдык болгаш куштун ээлери бил-дингир болза, тараа чирген черинге туттурган малдык болгаш куштун ээ-лери-биле бир дөмөй харысалга хү-дээр.

Чирген тараанын болгаш үрөөн-үнүштүк хемчээли доктааларда кө-дө, суур болгаш хоорай Советинин даргазы, агроном азы колхоз баш-таар черинин даргазы, совхоз дирек-тору составты комиссия малдык бол-гаш куштун ээинин кижилерин-биле доктаалар. Бир эвес малдык бол-гаш куштун ээи келбес болза, оон кижилерин чокка доктаалык болур. Тараа чирткен, чедирген когаралды ададал-биле төлөдир.

Сагыштын-биле тараа чирттир болгаш колхозтарга, совхозтарга хой-тунг когарал чедирген буруулук ки-жилерин суд бир чык чедир аял ча-раа куш-ажылга шилер болгаш 100 рубль чедир торгалар. Тараа-бистин байлавы. Ынчангаш тарааны мал-га чирткен даштү-ле хемтеглерин алыр херек.

Н. МАРШАНСКИЙ,
Тыва АССР-ниң Дади Судунун
кежигүчү.

Кем-херек үлгүткен дүржөк киж-лери сүрөч чорук-даа, кудумчуга онза чүдүлгө-даа чок, чамлык эске-рининки беиз чок. Онза болушкун-нар чок түн турган. Журналист ки-жилки, мээ чоругу ынды-ла конгуч бүтпеди деп сөстөн болур. Канчал-даа дежурныйлашкын сөзүлгөп тур-да онза болушкун мүн-не болду. Ол дөргө албанын эвес, амы-хуунун шинчилег онза болушкуну чүе. Де-журный шагдаанын болгаш хамаа-рыштыр амы-хууну аан. Мен база-ла, дүш бооп, оон херектин апарган мен. Хензиг үеини ужурашкынны чүе. Ынчангыже дежурный шагда-нын болгаш ол черде конгуч чугула болган боор. Ону билип азыр төлөдө, бо онза болушкунун мурунунда бол-ган төгүлү сактып чугулаа алар.

Тая кайгынындаан караан хере-рүкчүм:

— Шагдаа че?! — дээн. Эпчөк-сунг болгаш элдининг сонуургал оон караанда илден болган. Николай чо-вай берген. Николайның эскертимеэн чаа шынары хеп-херектен илереп кел-ген чүе деп кылдыр уруг кайгы-шаан турган. Ол болун хаанын үр-сальмы азы хүртчү хам азы эне-дикчөк каалайгы кижин мен деп ча-лапкан чүе-биле дөмөй-ле.

— Силер черле... баштаатангы ту-ру боор силер... — деп, уруг бүтүр-чөкчүмүз чугулаан:

— Ындыг-даа болгай-ла... —
— Башта болбайн канчаар! — депкен, уруг дораан-на амыйр бер-ген.

— Шагдаа кижиниң профессия-зынга хонмүр чок-тур аа? — деп, Николай айткан.

— Байынам, канчап ындыг боор! — дээн, Тая холунда теризиниң бо-ламчылык кырган. — Кандыг-даа про-фессия чугула-ла болгай. Ынчалзажөк шагдаа болгаш арай-ла чиктиг...

— Кандыг чиктиг?

— Адырам, чүд дээр чүе... Куд-дук дээр бе... Ужудушкун, көдү-лүшкүн чок аан. Оон ынай... — дээн,

хире чугулаан болуң биле бээр сен» — деп ааан.

... Ажалга кассанын чаны-биле бир херектен колдугтан чедикен ужулукчу кижин эркен. Николайны көрүп ааш, ужулукчу:

— Дежурный, дөө ол бузуң ы-ндында бичин оолдар чокшуп турлар. Чарып каар херек! — дээн.

Ужудушкунуң потонунда дөрт сый-дысчыг бар. Капитан кижиниң. Ууш ширини. «Чарып каа!», деп ду-жааган-ла, уунда башып чорупкан...

Дежурный шагдаанын көрүп ааш, оолдар чара чүгүрүшкөннөр. Оларын чарар ужур таарышпаан. А ужулук-чу болу-да оларын соксадып каап болур турган ийн. «Кудук» ажыл-дар-чыла ычпал-мычпал чорур хой-ну чок болганын ол ынайа.

Чашкын улам-на күштел берген. Агаар эл-шым, азы конгуч, тымары беиз берге. Долгандыр турар бүтү-дө чүе дүндүгүр болган шык. Болун беиз болгаш дүндүгүр-даа ышкан. Барманын үжөгөш. Таяныч теле-фонун дугарын бижээн саанынын тып алган. Шагыче көөргө, үжөн минута болгаш телефон долгаар хе-рек болган. Манар апаар: кечжө ужуражыр деп дугурушкан болгай. Николай саанынын алгаш, холунга туруп туруп, борбактай уш-тааш, кудумчуга агып чыккан чазе сууңе кири ооткан: Озу агым аялы-биле минар-ла саарылап, сал-лап бады барган...

Москвада Баркай кудумчугада «Украина» кинотеатрын чанын-шагдаа кижин турган. Кудумчуга де-журныйлаан аял-ла шагдаа кижин. Оон фамилия-даа аял-ла Иванов. Оон дугаалы-даа аял-ла сержант. Оон ажылдыг дашты-биле көөргө, онза чүе чок-бөдүн. Бир бузуң-да бир бузуң чедир кылашпай, шим-чөшкүн чүрүмнү хайларга турар-бо-ла. Ынчангыже кудумчуга дежур-ный шагдаа болуру ынды-ла амыр эвес чүе бооп тур ийн моорар. Ылангыч улуг хоорайга аан. Кижин

АГИТАЦИЯНЫН ЧУГУЛА ХЕВИРИ

Масса-политиктиг ажылдыг чу-гула хевирлеринин бирөөн болур кес-кү агитацияны бистин кожамыс Красноярский крайда организастап турарынын дүржүлгө-биле доп-чул таныжары чөре артык эвес. Улетпүрүнч болгаш кезде ажал-агынын чедикшилерин, моон со-гааргы сорулгаларын кескү агита-цияны аргазы-биле пропагандалаар ажылче улуг кичээлгеин СЭП-ниң край комитетинин Политиктиг чы-рымышкын бажыны утандырып келген.

Чырымышкын бажынынын дел-гем алында бир улуг стенинги «Красноярский крайны» көздө ажал-агынын муракчыларга леп алаан. Шобанарыны ыла улуг портрет чуруктарынын ааанда оларын куш-ажылчы чедикши-лерин бижиктирип, белик көргүз-лери калдыр арга-биле чедир ала-нын тодаргай айткан. Чажо, край-нын «Степан» деп дүржүлгө ста-циянынын хоочун хойжугу Гаврил Николайвич Кучендаев лээр малдык чылда ийн оолдарынын чылда тө-рөөнүн күсүл-биле бо чылын 100 хойга оонаштыр 120 хураганнары менди доруктуруп, бир хойдан-на 3,7 килограм дүктү кырып алган.

Бордунинин уксалыг малдар ажал-агынын сааныны Валенти-на Сидорова Поликарпованың куш-ажылчы көргүзүлери улуг соноу-галды болдуруп, кижини магалып келдир. Эртен чылын муракчы саа-чы болуңа кызыглаттыган бир

инектен-не ортума-биле 3895 ки-лограм сүтү бүдүрүшкан, край-нын сааныларынын социалисттиг чы-рымынга тиклекчи болган. Оон бо чылгы көргүзүлери база белик. Чылдык баштайгы чартында бир инектен барык ийн муң килограм сүтү саган. Хонг карактарыл, хү-дүмүрөөн шыйалыг, назын ула-ды берген бо бөдүн кижиниң куш-ажылчы тилектегине кым чорга-ланмас боор! Бөдө ажал-агынын беиз көргүзүлери, байлак дүр-жүлгө кескү агитациянын арга-зы-биле чедикчелиг кылдыр стени-де чырыткан.

СЭП ТК-нын март Пленумунун шиптирлерин пропагандалаарына кескү агитацияны делгем хемчээлг ажылгаан. Аял тураскааткан диа-граммаларыг плакаттарын ады я-зы өнүгүтүп-биле улуг ужулук-терин кылдыр долууг ак сааында парлааш, дөрт стенилерде аскап. Бо чылдан агаалаш. 1970 чылды ки-риштиришкан, беш чыл планын-де дүржүлгө чуртка чыл бүтүрө 3 миллион 400 миллион пуд тара-ны, 1965 чылда 8,5 миллион тонна ээти, а 1970 чылда — 11,4 миллион тоннаны белеткеш дугайында пар-тия Топ Комитетинин март Плену-мун айткан тодаргай сорулгаларын өнүгүтүп плакаттарга көргүсөн.

Дараазында ийн стенилерин «Красноярский край чеди чыл пла-нында», «Бистин крайыныстын ке-дир үеин» деп алаан. Брайын улет-

раашкыны», «Америк империа-лизм — улустарын хосталгазын-дег болгаш хамаарышпас чорунун эжектин дыймын».

Политиктиг чырымышкын ба-жынынын үстүңкө кескү агитация материалдары-биле таныжар дөш аял чүгө агитаторлар, пропаган-дист эвес, харын-даа ажалчылар, колхозчулар кээп турар. Келгенер Политиктиг чырымышкын бажы-нын консултантыларын тайла-бырын дымнап, херектен мате-риалдарын блокноттарына бижип ап, со-нуурган айтырларын салып ту-рарлар.

Брайын колхозтарына болгаш совхозтарына муракчы дүржүл-гын кабинеттерин, бажынынын тур-гускан. Мал болгаш чер ажылдыг муракчы дүржүлгын неггедир-гине кескү агитация улуг чери ээлеп турар. Бир эвес масса-поли-тиктг ажылдыг бо чугула хевирин муракчы дүржүлгын кабинетте-ринге ажылдаас болза, дүржүлгын неггедир чедир алынам. Чажо, муракчы дүржүлгө кабинетте дараазында чүдүлгөдөн тургусту-турар: колхозтун азы совхозтун хоочун кижилеринин портреттер, муракчыларын фото-чуруктары, оларын куш-ажылчы чедикшиле-ринин допчу бижикчелер, ажал-агы көргүзүлери болгаш сорул-галары, аял хамаарышкан плакат-тар, лозуннар, диаграммалар, СЭП ТК-нын март Пленумунун шиптир-лери күсүлери-биле холбашкан тодаргай сорулгалары плакаттар-да, лозуннарда, диаграммаларда көргүсөн.

Колхоз азы совхоз бүдүрүлгө-нин шобанарынын дүржүлгын кескү агитацияны дулазы-биле неггедир-гине онза кичээлгеин крайын

ажыл-агылары утандырып турар. Чажо, Знаменский тарааң совхозтун муракчы ажылчыны Сергей Михайлович Мамаковка улуг-чак кукурдачыларын артык чыл-да чедикшилерин муракчы дүр-жүлгө кабинетинде шеверин стени-лерде тодаргай көргүсөн. Олар 270 гектар шалдуң да бурунун ортума-биле 435 центнер ногаан массаны кандыг арга-биле өстүрүп, ажаал алганын делгеткей кылдыр бижип, чүрүп тайлабырлаан.

Бистин кожамыс Красноярский крайда кескү агитацияны ажылгап турарынын үстүңкө дүржүлгын республиканын колхоздарына, сов-хозтарына, улетпүр болгаш тулук черлеринге неггедир ажылдаар күзүңчи.

Д. ИРГИТ.

Өрүлгө дегинде

Коммунист куш-ажылдыг бүдү-рүлгөзи — республика типографиязы улус ажал-агынын хөгжүдүрүлгү чеди чыл планының сөөлү чылы — 1965 чылдын бүдүрүлгө планын амыр нүүсөдир дээш, бүдүрүл-генин аягы-агы чедиктеринг ара-зынга социалист чарышты мэлбарт-манын тунелдинде хол-биле бол-гаш ливотип машиналар-биле үжү өрүр каттышкан чөк коллективте бир муракчы чөк болган.

Хол болгаш ливотип чегиниң өрү-чүлери база ливотиптерин эртен июнь айның чылын 110 амыр хуу-га, а чартык чыл планын — 112 хууга нүүсөткөш, куш-ажылчы чедикши-нин болганнар. Чехтиң ийн аягы сал-бырының июньнун бүдүрүлгө планын нүүсөткөш — ливотип салбыры — 111,8 хуу, а хол-биле өрүлгө сал-быры — 114,1 хуу кылдыр нүүсөт-килээн.

Чехтиң бригадаларынын аразында социалист чарыштын бирги черин «Тувинская правда» солунун ливотиптер бригадасы (бригадир Зоя Герасимова) июньнун болгаш 120 хуу нүүсөткөш тиклекчи болган. Ийн-ги черин «Шин» солунун ливоти-птер бригадасы (бригадир Татьяна Лисинова) планын 117 хуу нүүсөткөш алаан.

Ол ышкан ливотип-биле ном өрү-чүлериң бригадасы болгаш аял-буру чагытлар өрүп, чыскаар бригада июньнун бүдүрүлгө планын тус-ту-аанда 110 — 115 хуу нүүсөткөш. Чехтин өрүчүлери болгаш ливоти-птер бригадасы (бригадир Татьяна Лисинова) планын 117 хуу нүүсөткөш алаан.

О. СИРИН-ООЛ.

ВИЛЬНОС. Республиканың ыр байырлаанын 30 муң киржикчилер Совет Литваның найсы-лаага чыгыла. ЧУРУКТА: Таура районун байырлаага кириш-кен болу киржикчилер Вильностан база бир чурумалыг чер — Ыр шынамында. Фото В. Булак биле А. Шаркитин. СЭТА ның фотоорнаамы.

Ушкү арын

Москвада ажал-агынын ажал-ишчи-леринин улуг кужунинкини ундур-туп турган, тарып өстүргөн тарааны мал-маган чиринден камгалаары хоойлу азулар дүрүктүтүгөн. Ынчангаш тарааны камгалаары кутуе-нин болгаш төб-ининин чугула хе-рээ болур.

ССР-нин Дади Советинин Президиуму колхозтарын болгаш совхоз-тарын тарааны камгалаар соруга-биле тускай Чарлыкты ундурган. Тарааны малга чиркен буруулук ки-жилерге материал болгаш хоойлу та-лазы-биле харысалга хүдээдин ол Чарыкта көрүп турар.

Ындыг туржубе тарааны малга чирттир чоруктар чамлык черлерде бооп турар. Тайлы районун Алаак сурунун чурттагычтарынын малы «Межегей» совхозтун тараанын чир-ген. Ол ышкан Улуг-Хем районун «УТБА 25 чылы» болгаш «Улуг-Хем» совхозтарынын тараанында маллар кирген таарыгалар база бар. Ол хи-реинде-ле буруулук кижилерге ха-рысалга хүдээди хемтег арга чедир алдырмаан.

Моон-биле холбаштыр тарааны мал-га чирткен буруулук кижилерге ха-рысалга хүдээдин айтып турар ССР-нин Дади Советинин Президи-умун Чарыкынын дугайында чамлык таймаларын кылары артык эвес.

Ажылчыларга, албан-ажаакчыларга өске-даа хамаатыларга болгаш ажал-буруу албан органдарына чирткенге хамаарышкан мал болгаш куш та-раа чир болза, ол ажал-агынын ажал-ажаакчылары, малдык болгаш куш-тук ээлери чедирген когаралын то-лоп берикче чедир ол малды, кушт-туктарын Чарлыкка айткан. Тараа чирткен даш материалды харысалга хүдээдин колдуг ажылга турар.

Болжол, совхозтун тараанын бир дугар чиркен малдык болгаш кушт-тук ээлери ажалчы чоннар депутаттары-нын көздө, суур болгаш хоорай Со-веттеринин оонаган торгалын төлө-ветчин, малдык болгаш кушт-тук чедирген когаралын долуу-биле төлөөр ужураг.

Москвада ажал-агынын ажал-ишчи-леринин улуг кужунинкини ундур-туп турган, тарып өстүргөн тарааны мал-маган чиринден камгалаары хоойлу азулар дүрүктүтүгөн. Ынчангаш тарааны камгалаары кутуе-нин болгаш төб-ининин чугула хе-рээ болур.

МУНЫН КОММУНИСТЕРНИН СЪЕЗДИЗИНДЕ

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Румынияны Коммунист партиянынын тоску съездинин июль 20-де эртеги ху-ралын партияны ТР-ынын Полит-бюроунун кижигүч Г. Апостол айткан. 1966 — 1970 чылдарда чурттуг улус ажал-агынын дөргү-лүгүн планнын талызы-биле съездин директиваларынын дугайында Румынияны Коммунист партияны ТР-ынын Политбюро кижигүч, рес-публиканы Министрлер Чувелдинин даргазы Г. Маурер аял илеткел кыл-ган.

— Румын улус чеди чыл планы-нын сорулгаларын чедикшиңгит куушкен болгаш съездине көөрү-биле кирген директивалар эң чо-кчү беш чылдарда республиканын экономиканы тургузушкунун улап-шиггар алаар деп, ол чуугаалаан.

Капитализмде жоудангай эконо-миканы салгап алган чуртка индуст-риализасташкын дөргө бүтү эконо-миканы хөгжүдүрүлгө болгаш чаа нинидал тургузуун тургузарынын тодаргайлаачы фактор болур дээр-ден дүржүлгөдөш бурин бады-дыткаан деп, илеткелчи медеглээн.

Келир беш чылда энергетика, метал-лургия, машина туудуун болгаш химияны улетпүр улам-на калба-рып хөгжүр. Ол үеде көдө ажал-агы бүдүрүлгөн барык 20 хуу немей эер. Суггарылагыч чер 600 муң аягыг тектар чедер, көдө ажал-агы хей чедикшиңгит-лери алыр.

Социалист чурттар-биле Румы-нияны экономиктиг харылааларын улам ынай калбарынын, де-легийн бүтү курунелер-биле эконо-миктиг харылааларын хөгжүдүрүлгө директиваларын төлөвилдинде кө-рүп турар. 1965 чылдын де-мөргө 1970 чылда лаштык салыг «арыгдалынын нини хемчээли 40 аягы хуу эер.

БУХАРЕСТ. Эртеги хурал доогу-лан соода, энергетиканы хөгжү-дүрүлгө он чыл планынын талызы-би-

де партияны тоску съездинин директиваларынын дугайында ТР-ынын Политбюроунун кижигүч, республиканын Курүе чувелдинин даргазы Киву Стойда илеткел кыл-ган.

Июль 20-нун хуралында Совет Эвилелин Коммунист партиянынын төлөдөрүнүн баштын, СЭП Топ Комитетинин Бирги секретары аш Брежнев түбө чуугаалаан.

— Румынияны Коммунист пар-тиянынын IX съездинин төлөдө-ринге, социалист Румынияны бүтү коммунисттерге болгаш ажал-чы чоннарынга акы-дуунаын ийн байырын Совет Эвилелин Комму-нист партиянынын Топ Комите-дин, бүтү партияныстын болгаш со-вет улустун мурунун дашынчыл тур бис — деп, Л. И. Брежнев ооналал чуугаалаан.

Социалист оруктап хөгжүлгөдөн ушкү он чылчыне Румынияны кир-ген силерин съездинер айтты ту-рар-дыр. А төгүлүг кыска хууса-ла социалм хоорайда болгаш ке-дизе тилгөөн-дир. Ол тилгөөн-дир: гре-тунелдери румын черде кайын тур илден-дир. Экономиканы бол-гаш культураны хөгжүр, амырлар дөндөдөн белир талызы-биле улам нарын болгаш улуг сорулгаларын шиптирлээринче ам румын улус ки-рип турар-дыр. Румынияны Ком-мунист партиянынын ажаллап кылган пла-нары амырларга чедикшиңгит боттаныр дээринге силерин-биле калы бүтүрелдиг бис.

Делегийн бүтү революсчу күш-терин чангыс эаниян болгаш эл-сеткил каттыштырлыгынын эр-гежөк чугулазынга хамаарыштыр Л. И. Брежнев хөдөлгөшкүнн чангыс эи революсчу шипчээл-гине күштерин кездеде көүдөдип келген болгаш көүдөдөш-ла турар деп медеглээн. Вьетнам улуска үлүр, Ломиниян республикага уду Кат-гышкан Штаттар калчалыг агрес-сияны кылды. Конгону улустуну

ШЫН

